

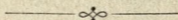
Blaznica v prvem nadstropji.

Vesela igra v enem dejanji.

Česki spisal F. F. Šamberk,

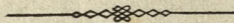
poslovenil

Josip Starè.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna tiskarna“.

1880.

O S O B E :

Jaroslav, mlad zdravnik.

Olga, njegova soproga.

Vladimir, njegov prijatelj.

Tinka, hišina.

Ivan, sluga.

Prvo dejanje.

Elegantna soba. Osem ura bije.

Prvi prizor.

Jaroslav (sedi v ponočnej suknji pri pisalnej mizi in piše). Vladimir (vstopi skozi srednja vrata. Oba sta elegantno oblečena).

Vlad.: Dobro jutro, dragi prijatelj! — Kaj? Ti si še v ponočnej suknji? Ravnokar je osem odbila.

Jar.: Dobro došel, Vladimir! (Pogleda na uro.) Saj res, osem je uže! Bil sem ves zamišljen v pisanje, pa sem čisto pozabil, da je uže čas. (Vstane.) Pojdiva toraj! (Hoče iti.)

Vlad.: V ponočnej suknji? Aj, ti si jako raztresen. Kaj ti pa je?

Jar.: Nič! nič! — He, Ivan!

Vlad.: Kaj? Ti imaš kacega Ivana? To je kaj novega za me! Ali si ne mara veliki dobitek zadel?

Jar.: Jaz zadel! Kaj ne veš kako sem nesrečen v igri. He, Ivan! Ivan! Kje neki ta gumpec tiči!

Vlad.: Ti si res jako nevoljen. Povej mi, kaj ti je?

Jar.: Saj sem uže rekel, da nič.

Vlad.: Pa ti je vendar na obrazu videti, da ti nekaj ni prav. Imaš-li kake skrivnosti pred mano, pred svojim prijateljem?

Jar.: Pred tabo? Ne, nikakor ne! Čuj torej!
— He, Ivan, Ivan!

Vlad.: Ivan! Ivan! Kje pa je ta vražji Ivan? — Gotovo tvoj sluga?

Jar.: Žali bog, moj sluga! To je ravno vzrok moje nevolje. Med potoma ti vse povem, kajti tu bi naji utegnila moja Olga slišati.

Vlad.: Kaj tvoja soproga tako zgodaj vstaja?

Jar.: To ravno ne. Po navadi vstaja še le ob devetih; ali utegnila bi ravno danes —

Vlad.: Bova pa pazila, da naji ne iznenadi. Brez suknje ne moreš iz hiše, in predno tvoj Ivan pride mi prav lahko svoje srce odkriješ. Saj veš, da je prijatelj zmiraj pripravljen z besedo in dejanjem pomagati.

Jar.: Veš, da ni dolgo kar sem se oženil. V zakonu sem jako srečen; skrbi za vsakdanji kruh tudi nimam, kajti Olga mi je prinesla lepo doto; bil bi torej najsrečniji človek na svetu, ko bi mi ne bila neka malenkost na potu.

Vlad.: No, in ta je?

Jar.: Ivan, moj sluga.

Vlad.: Tvoj sluga ti toliko skrbi dela?

Jar.: Ne morem ti dopovedati koliko.

Vlad.: Torej proč z njim!

Jar.: Ah, ko bi to bilo tako lahko! Le poslušaj! Pred nekaj dnevi moral sem peljati svojo soprogo k medicinalnemu svetniku Lipežu, ki je ob enem nadzornik blaznice. Njegova žena, gospa svetnikova —

Vlad.: Tista stara koketa —

Jar.: Je mojo ubogo Olgo tako zmešala, da je takoj, ko sva domu prišla, prosila me za slugo. Dokazala jej je modra gospa svetnikova, kako je sluga silno potrebna stvar; kako da mlada gospa brez njega niti biti ne more. Naslikala jej je z živimi barvami neprilike, kakoršnim se mlada gospa na ulici izogniti ne more, ako ne hodi za njo v spodobnej oddaljenosti tako našemljeno zijalo; z eno besedo zmedla jej je glavo tako, da je Olga jela tiščati v me, naj jej ne odrečem prošnje, in to tem manje, ker je prva.

Vlad.: Aha! nauk gospe svetnikove!

Jar.: Z eno besedo, jaz sem privolil in drugi dan je bil Ivan v hiši.

Vlad.: Ah, razumem. Tedaj si ga pa gotovo uže sit. Morebiti je jako zanikern? ti krade? nosi ti brž ko ne slabe smodke?

Jar.: Tega ne morem reči. Zdi se mi, da je prav pošten dečko — le malo neotesan je.

Vlad.: No, kaj te pa tako jezi? Ali si morebiti milostiva gospa želi k temu lokaju še kočije?

Jar.: Do zdaj še ne, ali moglo bi se tudi to dogoditi. Sploh se pravi to svoje moči prenapenjati ter po nepotrebem in nespametnem denar tratiti! Moja služba je sicer, kakor sem ti uže pravil, še precej dobra, in ko dobim malo več prakse, bode, če Bog da, še boljše. Ali kaj bodo ljudje rekli? Sosedje uže marsikaj govore. Vsak se čudi, da ima mlad zdravnik brez bolnikov strežaja, in tako postane človek nehote predmet posebnega opazovanja svojih sosedov in znancev.

Vlad.: Razumem te popolnoma. Ali tega si le ti sam kriv. Vem sicer, da je težko ustavljati se prošnjam ljubeznjive ženice, toda mož mora biti vendar trden in samostalen v svojih sklepih! Ne rečem ko bi to bila nova obleka ali kaj enacega; toda lokaj ta preobrne vso hišo! Kdor ima lokaja mora imeti tudi kočijo, veliko stanovanje, ložo v gledišči. — Z eno besedo, ti nisi prav storil, sedaj pa si ne moreš drugače pomagati, kakor da rečeš Ivanu „z Bogom“!

Jar.: To ne gre tako lahko, kakor si misliš. Treba si bo kaj družega domisliti. Nečem, da bi se mi moglo očitati, da sem ga jaz odpravil. Moja

soproga sama ga mora odpustiti, mora jej — naj velja kar hoče — postati zopern; toda ne le on sam, ampak tudi vsak drug sluga sploh.

Vlad.: Brate, to je izvrstna misel! Naj bolje bode, če ga podkupiš, naj naredi nerodnost za nerodnostjo.

Jar.: To on sam stori, tega je moja soproga uže vajena.

Vlad.: Potem pa res ne vem, kako bi stvar morala napeljati, da bi tvojo soprogo proti njemu razdražila.

Jar.: Vidiš, prijatelj, kako je tu težko pomagati! Ti Vladimir Modrijan dovtipna glava, prebrisan ptič, ne veš svetovati. Ko bi šlo zato, da prekanim kakega moža vedel bi sam tisočero pomočkov.

Vlad.: Uže vem! uže vem! Tako pojde: Jaroslav, ali se ne bojiš malo drznega dela?

Jar.: Nikakor. Le govori, jaz sem na vse pripravljen.

Vlad.: Sam škrat bi nama moral nagajati, da bi midva zdravnika ne ozdravila tako lahkega bolnika, kakor je tvoja soproga. Čuj toraj; porečeva Ivanu, da tvoja gospa —

Jar.: Da moja gospa —

Vlad.: Včasih blazni.

Jar.: Vladimir, ta nepristojna šala —

Vlad.: Nepriстойna šala? Jaz to zares mislim; kajti kedor svoje moči precenjuje ta je na mislih bolan, in kedor je nagnjen k potrati, je tudi bolan in sicer nevarno bolan. Misliš mar, da bo tvoja soproga dolgo zadovoljna z enim strežajem? Nikakor! za to bo uže gospa svetnikova poskrbela, in vsak obisk prí njej, katerega se pa ne boš mogel ogniti, napravil ti bode novih stroškov, tako da nazadnje še sam zblazniš! Zatorej ti svetujem, da sprejmeš moj recept in mislim da smeš to po vsej pravici storiti.

Jar.: Ali pomisli, če to Olga zve!

Vlad.: Kako bo neki zvedela? Kdo bi je povedal, če nama tvoj sluga verjame, odpovedal bo takoj službo, če nama pa ne verjame, ne bode si upal gospej niti ziniti o tem. Soditi pa po tem, kakor mi ga popisuješ, mislim, da nama bo verjel. (Slišati je Ivanove korake.)

Drugi prizor.

Ivan. Prejšnja.

Jar.: Tu ga imaš.

Ivan (vstopi z obleko na roci): Dobro jutro, gospod! Zvunaj dežuje in je jako grdo vreme. Bil sem pri krojaču in padel sem.

Jar.: Ali sem te mar prašal za tvoje prigodke?

Ivan: To ni bil prigodek, ampak pripadek. Povedal sem pa to le zato, da bi vi, gospod, pazili, da se tudi kje po zemlji ne stegnete.

Vlad.: To je torej tisti znameniti Ivan?

Ivan (prikloni se).

Jar.: Mi dva greva. Kedar gospa vstane, izroči jej moj jutranji pozdrav in reci jej, da se ob navadnej uri povrnem.

Ivan: Dobro, gospod? Ali imam morebiti tudi tega gospoda v misel vzeti?

Jar.: Se ve da; le reci, da me je bil obiskal gospod Vladimir Modrijan.

Ivan: Ah, gospod Vladimir Modrijan! Ne zamerite, nijsem imel še časti tega gospoda poznati. (Nakloni se Vladimiru.)

Vlad. (smeječ se): Kaj ne, nikdo ti me ni še predstavil? — Ti si vesel dečko. Zdi se mi, da se ti v tej službi dopada.

Ivan: Izvrstno! Ako se dosedanje prijateljske razmere med mano in gospodo ne spremene, mislim tukaj umreti. To je služba! Bil sem že v marsikakej službi, ali take —

Jar.: Dobro, dobro, Ivan; zadovoljen sem s tabo, le tega se bojim —

Ivan: Da bi mi utegnilo postati) dolg čas? — Zato ker sem sam? — Ah, gospod, vem da ste še le začetnik pa to nič ne de, s časom se bo uže gotovo našel še kak kolega; to je vselej tako.

Jar.: Moram ti vendar nekaj jako neprijetnega razodeti, kar — (po tihem Vladimiru). Prosim te, govori ti!

Vlad.: Kar je mojemu prijatelju jako hudo, tebe pa ne bo nič motilo, kadar se boš tega privadil.

Ivan: Ah, gospod, bi mi rad plačilo zmanjšal.

Vlad.: Ravno narobe; če boš potem kar ti sedaj zaupam, še ostal, dajal ti bo dvakrat, celo trikrat več plačilo.

Ivan: To pa že to! Gospod, le ven s tem! štirikrat več, kaj ne da, štirikrat —

Vlad.: Ne, za zdaj trikrat —

Ivan: Torej trikratno plačilo. To je v mesec — (Vladimiru.) Prosim vas, gospod, izračunite mi to.

Vlad.: Prej moram vedeti, koliko —

Ivan (seže mu v besedo): No, trikrat toliko, kolikor sedaj; to vendar ni težak račun!

Vlad.: Vraga! koliko pa imaš sedaj?

Ivan: Ah tako! Štiri goldinarje petdeset krajcarjev in vsako jutro po dve reglji h kavi.

Vlad.: To je torej — trinajst goldinarjev petdeset krajcarjev.

Ivan: In pa kacic dve sto regelj. Govorite, gospod, naj že bode sprememba kakoršna koli — le če ni pri tem nobene nevarnosti!

Vlad.: Nevarnosti? Bodeš li pameten, tedaj se ti ni treba ničesar bati; ali previdnosti bo treba in to velike previdnosti!

Ivan: Velike previdnosti? Kar strah me je uže!

Vlad.: Čuj! Ta stvar se tiče tvoje gospe —

Ivan: Moje gospe? Saj jaz nijsem oženjen.

Vlad.: Tvoje gospodinje. Paziti moraš da

jej vsako željo izpolniš.

Ivan (vleče Vladimira za škric): Pst! pst!

Gospod so tukaj!

Vlad.: Ivan, ti si tepec! Tvoja gospa —

Ivan: Saj sem vam že povedal, da nisem

oženjen.

Vlad.: Torej tvoja gospodinja —

Ivan (čudi se): Ali pojdite —

Vlad.: Kaj že veš?

Ivan: Niti besede.

Vlad.: Čemu se tora čudiš?

Ivan (hitro): Jaz ne vem.

Vlad.: Ona — slišiš! — ona včasih blazni.

Ivan (ostrmi): Za pet ran božjih! Ali gospod

to ve?

Vlad.: Žalibog! (Pokaže na Jaroslava, ki se je proč obrnil, da skrije svoj smeh.) Saj vidiš, kako je žalosten.

Ivan: Vidim. Jeli zelo huda? Ali tudi besni?

Vlad.: Do zdaj še ne; ona je kakor se pravi tih blazen.

Ivan: Tako kakor se pravi hrr! Zato naj se gospod niti ne zmeni, to je skoraj vsaka.

Vlad.: Tedaj kadar boš zapazil, da začjenja blazneti, moraš ž njo prav previdno in pametno postopati, tako kakor to njeno stanje zahteva.

Ivan: Gospod, najbolje jo je kar zvezati in polivati z vrelo vodo.

Vlad.: Videti je, da bi bil ti izvrsten zdravnik. Dobro! ti si dečko, kakoršnega potrebujeva, za to boš dobil trikratno plačilo.

Ivan: To je vse lepo — ali jaz se bojim. To je strašna naloga! Ubogi gospod! jako se mi smili! Naj se da ločiti, pravijo, da je to sedaj jako lahko: pokliče župana pa je!

Vlad.: Tega ne bode treba, jaz upam, da bo tvoja gospodinja ozdravela, ali kakor sem uže rekel, treba bo velike previdnosti. Ali si toraj pripravljen to težko nalogo prevzeti, ali greš morebiti rajše iz službe? Odloči se.

Ivan: Jaz ne vem; kar v glavi se mi vrti. Moj Bog ta lepa služba, tako dober gospod in

milostiva gospa je bila do sedaj tudi pravi pravcati angeljček. Odločnega odgovora vam sedaj še ne morem dati. Ali poskusil bom; če bo le količkaj mogoče prebiti, ostanem pri vas; če ne, pojdem pa s težkim srcem proč. (Briše si oči.) Gospod, potolažite se; vse bom skusil, da bi vam le pomagal.

Vlad.: Dobro, dogovorjeno je.

Ivan (poljubi Jaroslavu roko): Ne obupajte! Mislim, ako se je trije taki možje lotijo, kakor smo mi, da mora ozdraveti. Vi bote pomogli z zdravili, jaz bom pa duševno na njo deloval.

Vlad.: Pa bo vse dobro. — Pol devetih je uže; morava iti, dolžnost naji kliče. Tvojemu gospodu je gotovo ta prizor in spomin na njegovo nesrečo tako v srce segel, da mu je treba malo čistega zraka. Kedar se vrneva, nama boš poročil, kaj si opazil. Ali še enkrat ti polagam na srce previdno! pametno! (Odide z Jaroslavom.)

Ivan (sam): Previdno! pametno! To je lahko reči! Z blaznem pametno ravnati! Cela stvar mi je še zdaj vganjka; saj vendar poznam mnogo blaznih na svetu, ali o milostivej gospej bi tega ne bil nikedar rekel. Zakaj mi je pa gospod to še le danes razodel in ne takoj, ko sem službo nastopil? — Aha, on je mislil, da bi potem službe ne sprejel, in to ima tudi prav. Za pet ran božjih, ko bi

me takole vgriznila! O dà, dà! previdno moram postopa ti, jako previdno moram postopati, jako previdno! — Krilo Adamovo! Je uže tukaj!

Tretji prizor.

Olga (v jutranjej obleki s knjigo v roci), **Ivan**.

Ivan (videti mu je, da se boji; priklanja se globoko): Milostiva gospa, gospod vam želi dobro jutro, in se bode kmalu vrnil.

Olga: Dobro, Ivan! Daj mi nož z mize.

Ivan: Nož? (Sam seboj.) Tako — (Glasno.) Čemu vam pa bo?

Olga: Rada bi to la knjigo razrezala.

Ivan: Dovolite, milostiva gospa, da vam sam poslužim. (Vzame knjigo.)

Olga: Aj Ivan je danes posebno postrežljiv.

Ivan: Dolžnost, milostiva gospa, gola dolžnost. (Sam seboj.) Bogme, ne dam se umoriti! (Glasno.) Tukaj je knjiga.

Olga: Dobro. Prinesi mi zajutrek.

Ivan: Na, pa pravijo da nori! Komaj je vstala, pa bi že jedla! (Odide.)

Olga (sama): Dva meseca sem uže omožena! dva meseca uže od matere! Čudno! Dolgčas mi še ni bilo. Mlada soproga ima pa tudi vedno dosti opraviti. — Če hoče moža dobrovoljnega in

veselega, ohraniti mora mu vedno kako novo iznenadenje napraviti. Najnovejše ga bo gotovo neizrečeno veselilo. To je povračilo za Ivana. — Ah, kako bo pač ostermel ko nepričakovano pred njega stopim in začnem:

Obvari bog vas, hribje ljubeznjivi!

Dolin cveteč, prijazno tihi raj!

Vi pašniki, vi logi, bog vas živi!

Slovo Jovana vzame vekomaj. *)

Jaroslav še nič ne ve o mojih dramatičnih sposobnostih; hočem ga toraj iznenaditi in očarati. — Le en prizor mi dela težave; to je scena z Lionelom, ko ga hočem umoriti. Ah, za to je se ve da treba izvrstne igre in skušenj. Ali s kom poskusiti, ko tu nikogar nijmam? (Nevoljno.) Rajše ta prizor izpustim.

Ivan (prinese zajutrek; ko sliši Olgo deklamovati, obstrmi in obstoji).

Olga (s patosom): Pogum, moj ljud, pogum! Ta boj je zadnji!

Ivan: Krilo Adamovo! je uže res!

Olga: Grof Dunoa je! Naprej vojak junaški! S teboj je zmaga!

Ivan: Nekega grofa ima v delu!

Olga: Jaz pak sem ženska in sem zvezana!

*) Koseski.

Ivan: Žalibog, da nijsi! ne bi ti škodovalo!

Olga: „Moj gospod, moj kralj je to!“

Ivan (stopi pred njo): Ne, to je Ivan! To sem jaz!

Olga (smeje se): Ah, ti si to? Dobro, postavi zajutrek na mize. Ti si ves preplašen; ne mara si še celo misliti, da blaznim.

Ivan: Mislil? (Sam seboj.) Jaz to za gotovo vem! Ah uboga gospa! ona misli, da jaz mislim. (Glasno.) Milostiva gospa, blagovolite zajutirati.

Olga: Ne ljubi se mi več, to je vselej tako, kedar koli se z deklamovanjem razgrejem. Le pusti, bom pozneje zajuterala. — Ah to je izvrstna misel! Ivan, pojdi, stopi sem! Jaz bi rada svojemu možu malo veselje napravila; ali trebam tvoje pomoči k temu. Ti moraš predstavljati Lionela.

Ivan: Kakšen pa je ta gospod? Tega še ni bilo pri nas.

Olga (smeje se): Ni ga bilo in ga tudi ne bode, kajti ta je že davno mrtev.

Ivan: Pustiva ga torej mirno počivati.

Olga: To bo nebeški Lionel! Stopi semle! — Ti si velik junak in vojvoda Angležev.

Ivan: Jaz?! (Sam seboj.) To je misel!

Olga: Čuj toraj! Poklekni. — Potegnem ti čelado z glave in te hočem umoriti. Ti pričakuješ

smrtnega udarca. Ali komaj da zagledam tvoje obličje, gine me tvoja lepota, in pustim te živega.

Ivan (kleče): Moja lepota?

Olga: Dà, tvoja lepota. (Smeje se.) Potem ti dam znamenje, da bežiš. Ti mi hitro vzameš meč in zbežiš.

Ivan (sam seboj): Moj Bog, to je strašen blazen! Če še to pot zdrave kosti odnesem, pa me gotovo ne bode nihče več tukaj videl! Sedaj vem, zakaj mi je dajal trinajst goldinarjev petdeset krajcarjev! Tisti gospod Lineal, ali kako mu uže pravijo, je brž ko ne pred mano tukaj služil, pa je šel tje, kjer muh ni.

Olga (vzame knjigo):

„Trpi kar si iskal,

Devica sveta bije te po meni“.

Sedaj ti dam znamenje, da bežiš. (Stori tako; Ivan skoči kviško in beži k vratem.) Stoj! — Tako ne smeš oditi; ti bi bil lep junak! Ah, že vem! ne moreš se umisliti v situacijo, zato ker nimam ne oklepa, ne meča. Mesto meča, vzamem ta le nož. (Vzame iz škrinjice na mizi velik anatomičen nož.)

Ivan (jako boječe): Sedaj imam pa tega uže dosti! Doslej sem mislil, da pojde z lepo; ali skoraj bi bil prišel ob glavo. Treba se bo toraj drugih pomočkov lotiti!

Olga: Zdaj bo vse bolj resnično izgledalo. —
No poklekni.

Ivan: Tega pa že ne! (Kriči.) Proč z nožem!

Olga: To je meč!

Ivan: Torej proč z mečem! Nemudoma!
Sicer vas zvežem! (Olga se vstraši.) Aha, to
deluje! Dobro da vem! To je blazen, katerega
treba hitro zgrabiti.

Olga: Ali, — Ivan, — ta glas!

Ivan: Le tiho! Vsedite se k mizi in pijte kavo!

Olga: Kaj? ti boš meni ukazoval?

Ivan: Jaz imam svoje instrukcije. Ne izgo-
varjajte se, če ne prinesem vrv!

Olga: Vrv? Moj Bog, tega človeka se bojim!
Vrv — čemu? za koga?

Ivan: Za koga? Za vas, če ne daste miru.
O, jaz se ne dam tako lahko preslepiti kakor
gospod Lineal; jaz nisem tako neumen!

Olga: Mogočni Bog, ta človek je blazen!

Ivan: Jaz da sem blazen! Ah, ta je lepa! —
Toda taki so vsi blazni! Vsak misli, da je le on
edini modrijan na svetu. (Zunaj je slišati zvoniti.)
Hvala Bogu! gospod je domu prišel. Ne, tukaj
bi ne ostal niti za desetkratno plačilo! (Odide
hitro skozi srednja vrata.)

Olga (sama): Moj Bog! ta strah! Ni dvomiti,
da je ta človek pijan ali pa blazen! Bog daj, da

bi to bil moj mož! Čisto sama sem doma — kar groza me stresa! — Vsaj je pa tudi jako nespametno tacega človeka v službo vzeti!

Četrty prizor.

Jaroslav. Olga. Potem Ivan.

Olga (leti Jaroslavu nasproti): Hvala Bogu, Jaroslav, da si le uže tu! Ne veš, kako sem se ustrašila. Le poslušaj! Ivan —

Jar: Ivan? Ali si že zapazila?

Olga: Zapazila? Kaj?

Jar: No, da je blazen.

Olga: Blazen! — In ti si to vedel?

Jar.: Jaz tega nisem kriv. Ta človek je bil dalje časa v tukajšnej bolnišnici, kjer je popolnoma ozdravel, kar so vsi zdravniki potrdili in gospod medicinalni svetnik mu je dal najboljše spričevalo. Ko te je svetnikova gospa napotila, da si po vsej sili hotela imeti strežaja, vzal sem Ivana, in to še posebno zato, ker je gospod medicinalni svetnik sam —

Olga: Dà, dà! svetnikovi so vsega tega krivi. Meni bi kaj tacega nikoli ne bilo v glavo padlo.

Jar.: Jaz pa ti tvoje prve prošnje nisem hotel odreči, da si ravno mi nikakor ni bila všeč.

Pa se bo uže vse zopet poravnalo, kakor hitro se bo Ivanu namestnik našel.

Olga: Namestnik? Dà, dà, namestnik! Le hitro če ne umerjem od samega strahù!

Jar.: No dobro! Grem po nadzorovalca da Ivana proč odpelje.

Olga: Jaroslav, ti hočeš zopet oditi?

Jar.: Moram, dete moje, da Ivana iz hiše spravim.

Olga: In kedaj se vrneš?

Jar.: Takoj.

Olga: Mene bo med tem konec.

Jar. (sam sabo): Reva! kako se mi smili! Ali zdravilo je izvrstno; nadejam se, da si skoraj niti namestnika ne bo več želela. (Glasno.) Poto-laži se, Olgica moja, vsak čas se povrnem z Ivanovim namestnikom. (Hoče oditi.)

Ivan (plašno vstopi, po tihem Jaroslavu): Gospod, jaz grem! Tu mi ni mogoče prebiti! Čudo da sem še živ. Dajte se ločiti. To je groza kaj ta počenja! Najprej je govorila o nekem grofu, potem je mislila, da sem jaz kralj in na zadnje Lineal, in hotela me je umoriti.

Jar. (sam seboj): Zdi se mi, da ta dečko res blazni. Toda nazaj ne smem, moram torej gledati, da to igro prej ko mogoče končam. — Z Bogom! Olgica! Takoj sem zopet tu!

Olga: Jaroslav, nikari me ne pusti same s tem nesrečnim šlovekom; jaz obupam!

Jar.: Ali, drago dete, kako ga sicer spravim iz hiše in kje ti čem vzeti drugzega strežaja? Ti vendar ne moreš brez lokaja ostati.

Olga: Zakaj ne? Nikari ne išči drugzega, dokler se o priložnosti ne najde; ta čas mi je Tinka dovolj. (Sliši se zvoniti.) Ah, je že tu! hvala Bogu!

Jar.: Ivan, pojdi odpret!

Ivan (hitro odide).

Jar.: No sedaj imaš pomoč; mislim, da se ne boš več bala.

Olga: Kaj moraš po vsej sili oditi?

Jar.: Se ve da moram. Ali nič se ne boj, saj se bom takoj zopet povrnil. (Sam sabo.) Moram se kam blizo skriti, da vidim, kaj bo naš domači zdravnik počel. (Odide.)

Olga (sama): To je bila pač nesrečna misel vzeti strežaja v hišo. Pa vsaj jaz tega nisem kriva, to se je vse svetnikova gospa izmislila. — Kje neki Tinka tiči? (Prime za zvonec.) Ne, utegnili bi zopet ta nesrečnež priti; rajše jo bom poklicala. Tinka! Tinka! — Ah moj Bog, ona ne šliši! Morebiti jo pa Ivan siloma zadržuje! Kar zaklenila se bom, pa ne pustim nikogar noter.

Peti prizor.

Tinka. Olga. Potem Ivan.

Tinka (med vrati; ven obrnjena): Pojdite vi bedak, pojdite! (Vstopi.) Milostiva gospa, to je strašen človek! Spravlja svoje reči ter kolne in psuje da je groza; niti povedati si ne upam. — Ako blagovolite, tukaj je račun. Kupila sem mesa, moke —

Olga: Ah, pusti račun, pusti! povej rajše, kaj dela Ivan.

Tinka: Same neumnosti.

Olga: Ali si ti tudi to zapazila?

Tinka: To mora vsakdo zapaziti; on govori velikanske bedarije. Vedno me je nagovarjal, da naj se ž njim združim, in veste proti komu, milostiva gospa? Proti vam. Še danes, pravi, da pojde od tod in ko bi imel sto goldinarjev in tisoč regelj na mesec. Bojim se, da še zblazni.

Olga: No vedi, da je že gotov blazen. Moj mož ga je vzel iz bolnišnice, zato ker so ga za ozdravljenega spoznali; sedaj se je pa njegova bolezen povrnila. Gospod je šel uže po nadzorovalca, da ga odpelje.

Tinka (zavpije): Da blazni? Moj Bog! Pač res, take reči more le blazen uganjati. Pomislite

si, milostiva gaspa, on je dokazoval — komaj se to upam izgovoriti — da ste vi sami —

Olga: To je navadna ustaljena ideja vseh podobnih nesrečnežev.

Tinka: Milostiva gospa, mene je kar groza! Sami sve tukaj! ko bi nama hotel kaj storiti! Veste kaj, zadelajve vrata. Pomagajte mi le-to mizo pred nje postaviti. (Prime za mizo.)

Ivan (vstopi, v enej roci ima veliko kosinarsko smetišnico, v drugej omelo): Slišal sem ropot zato sem prišel vam, Tinka, na pomoč. (Olga in Tinka se tlačite v kot držé se za roke.) Posli morajo drug drugemu pomagati. — Aha, ravno prav sem prišel! jo uže drži! V tej tiči deset vragov. Toda jaz sem se dobro oborožil, in če bo sila, — pa zbežim. (Bolj glasno.) Zdaj pa vam ukažem, da tega dekleta kar takoj spustite, vi pošast! Pojdite k neni, Tinka!

Tinka: Moj Bog, na mene ima namerjeno!

Olga: Jaz te ne pustim. Ah, varuj me Tinka!

Ivan (vdari z metlo ob smetišnico): No, ali bo kaj?

Tinka (se mu plašno bliža; sama seboj): Bojim se mu odgovarjati.

Ivan: To ste veseli, da sem vas osvobodil, kaj ne?

Tinka (bojé se): O — in kako!

Ivan: To je blazen, jeli? Ali vas je davila?

Tinka: Še ne — toda —

Ivan: Toda hotela? Z mano je bila ravno taka; najprej je hotela, da naj pokleknem, imenovala me je kralja, potem me je pa hotela umoriti. Kaj pravite o tem?

Tinka: To je strašno!

Ivan: Ali jaz sem jej uže kos. Človek jej mora zobe pokazati!

Tinka: To je najbolje. (Sama seboj.) Ko bi mu le mogla omelo vzeti! (Glasno.) Ivan, dajte mi tisto omelo.

Ivan: Čemu?

Tinka: No, da pometem.

Ivan: Zdaj v takej nevarnosti hočete pometati? Meni se zdi, da blaznite!

Tinica (mu hoče omelo vzeti): Če ukažete, še tudi zblaznim.

Ivan: Ha! Kaj je to? vi me hočete razorožiti? Saj sva zaveznika! Meni se zdi, da res blaznite!

Tinka: Saj sem uže rekla, da!

Ivan: Tedaj prav zares?

Tinka: No zares! Vse kar hočete samo živo me pustite! (Stopi nazaj k Olgi.)

Ivan: Torej ta tudi? Krilo Adamovo! to je groza! To ima biti služba! (Zavpije.) O jaz nesrečnež! ta je lepa! Drugače niti ne more biti. To je mala privatna blaznica! podružnica Studenca! To ni ne gospa, ne kuharica — dà, dà! gospod je zdravnik v bolnišnici in ob enem posestnik tega privatnega zavoda. In to sem še le sedaj opazil! To je jasna sleparija! Kako se je mogel predrzniti mene tako prekaniti, in moje življenje v tako nevarnost spravljati? — Toda to mi bo drago plačal. Pravijo, da otroci in blazni resnico govore; dobro, jaz bom uže zvedel, in si bom dal potem dobro plačati ali pa bom vse razglasil po časopisih.

Tinka: Milostiva gospa, on nekaj groznega snuje! Mene bo samega strahu konec! Gospoda tako dolgo domu ni. Ko bi le mogle uiti. Poskusive! — Dragi Ivan! milostiva gospa bi šla rada malo na čisti zrak. Ostanite doma, dokler se gospod ne vrne.

Ivan: Na čisti zrak? (Sam seboj.) On me je sicer prekanil, ali to bi pa vendar ne bilo lepo, da bi mu vso bolnišnico razpustil. (Glasno.) Na čisti zrak? No, je že prav! Kdaj se boste pa povrnili?

Olga: Za pol ure, ko bode uže moj mož doma.

Ivan (krepko): Vaš mož? Vi niti nimate moža!

Tinka: Se mu že zopet meša!

Ivan (Tinki): Ali nij res?

Tinka: Ah, res je res!

Ivan: In vi niste nikaka hišina; vi si le domišljujete, da ste hišina.

Tinka: Kaj pa sem torej?

Ivan: Ali imam jaz to vedeti? Kaj ste, tega ne vem, to pa za gotovo vem, da vas je strašna osoda zadela, za kar pa ne morete ne vi, ne jaz; z eno besedo to je grozovita nesreča!

Tinka: Kaj blebeta?

Ivan: Jaz pa sem med vama najbolj milovanja vreden. Toda storil bom kmalu vsemu temu konec.

Tinka: Križani Bog, on bo temu konec storil! to se pravi, da naji bo umoril! Milostiva gospa, upijve, morebiti nama pride kedo na pomoč. Če pa ne pride, bove vsaj spodobno umrli, kajti brez vpitja še nobena žena ni šla iz tega sveta! — Ivan, bodite usmiljeni pa naji pustite na čisti zrak; pustite naji, če ne bove strašen hrup napravili!

Ivan: Le poskusite! pa vaji takoj povežem!

Tinka: Prej vam oči izgrebem, vi prismojeni človek! Milostiva gospa tega ne prebijem več.

Olga: Ukazujem ti, da naji nevtegama pustiš iz hiše, sicer gorje tebi, kedar se vrne moj mož.

Tinka: Ta vam bo že pokazal!

Ivan: Meni ne bo nič hudega, ali vama!

Tinka: Sedaj moram nanj planiti. (Išče po sobi in najde v kotu meč s katerim gre nad Ivana). Zadnjikrat vam z lepo svetujem, da naji pustite, sicer je po vas!

Ivan: Ta je še gorša, ko ona druga. Proč z mečem, ali pa vstrelim! (Meri z omelom.)

Olga: On vstrelil! ima orožje! Varuj se kakor moreš! (Skoči v sobo na levi strani in zaklene za saboj vrata.)

Ivan: Tje pa že, tje, tam so mreže na oknih. Pojdite tudi vi za njo!

Tinka (hoče za Olgo): Z veseljem! — Ah moj Bog, zaklenjeno je. Milostiva gospa, odprite, ne pustite me samo s tem blaznem!

Ivan: No, ali greste?

Tinka: Takoj, Ivan, takoj! — Kam pa imam zbežati? Aha, tam je omara; če me bo le pustil! (Umika se pred Ivanom do omare, v katero hitro skoči.)

Ivan (plane za njo, zapre omaro in vtakne ključ v žep): Hvala Bogu! zdaj sem rešen! Ti mi ne prideš tako kmalu na čisti zrak! Druga se sama ne upa nad me, nimam se torej ničesar več bati. Vendar pa je bolje previdno ako se oborožim in pred vrata na stražo postavim. (Oboroži se s smetišnico in mečem katerega je Tinka proč vrgla ter se postavi pred vrata na levej strani. Malo potem.)

Šesti prizor.

Jaroslav in Vladimir (vstopita skozi vrata). Prejšnji.

Jar.: Kaj ni nikogar tu? (Zagleda Ivana.) Vraga! Kaj pa delaš tukaj? Čemu si se tako oborožil?

Ivan: Pst! pst! Nesreča je bila velika; ali jaz sem vse srečno premagal. Tukaj je ključ od omaro — tam je ena; druga je v le tej sobi, ali ne more drugod ven, zato ker so mreže na oknih. Ali imate doli voz?

Jar.: Voz? čemu?

Ivan: No, da jih daste odpeljati. Izbrali ste si ravno dve naj hujši.

Jar.: Ali tri sto vragov! Kaj pa se tu godi? Kje je moja gospa? Kje je Tinka?

Ivan: Vaša gospa? No, ta je lepa!

Jar.: Ali boš povedal? Kje ste?

Ivan: Tista s špičastim nosom je v sobi, tista z zavihanim nosom, ki je hujša, je pa tu v omari. (Se skrije za Vladimira.)

Jar. (Vladimiru): Tvoj plan se je obnesel. Ta dečko zares blazni! Bil je zadnji čas, da sva se vrnila, dokler se ni res kaka nesreča zgodila. (Gre k omari in jo odpre.)

Tinka (vpije v omari): Pomagajte! pomagajte! pošast gre zopet nad me!

Jar. (gre k vratom na levej strani in trka): Olgica, odpri! Saj sem jaz tu, tvoj Jaroslav.

Olga (znotraj odpiraje): Ti si Jaroslav? (Pride ven.) Ah, hvala Bogu, da si tukaj! Jaz sem že skoro na polo mrtva! Ta nesrečni človek! Le hitro proč ž njim, in nikdar več mi ne sme strežaj v hišo! — Kje pa je Tinka? Ta reva je tudi z mano vred trpela. Menda jej vendar ta nesrečnež nij kaj naredel?

Jar.: O nič! ona je dobro spravljena. (Gre k omari in jo odpre.) Pojdi ven, Tinka!

Tinka: Ah, milostivi gospod, rešeni sve! Ali vam ta pošast ni nič prizadejal? Naji je hotel po vsej sili umoriti; na mene je že pištolo nameril.

Ivan (ki je bil za Vladimirjem skrit, zavpije): To je laž! (Pokaže omelo.) Saj nisem imel nabašano!

Olga, Tinka (se vstrašite in zavpijete): Kaj je še tu?

Vlad.: Upokojite se, milostiva gospa, z lepo ga bomo iz hiše spravili. — Ivan, odloži orožje, sedaj ni nobene nevarnosti več.

Ivan: Nobene nevarnosti? Saj še niste zvezani!

Vlad.: Tega ni več treba; ste uže mirni, paroksizem je uže zginil.

Ivan: Zginil? No, jaz bom tudi zginil.

Jar.: Ti greš toraj proč?

Ivan: Se ve da grem.

Jar.: Ali ti pri meni ni všeč?

Ivan: Gospod, vi se krvavo šalite! Dajte mi mojo plačo, potem se bom za vedno z vami poslovil.

Jar.: Tukaj imaš trimesečno plačilo, zato ker si vse tako lepo izpeljal, kajti kakor je viditi, je moja gospa popolnoma ozdravela.

Ivan: Ako je ta ozdravela, sem pa jaz prav pošten blazen! — Dobro, trimesečno plačo imam v žepu. Z Bogom, gospod! Želim vam, da bi imeli vedno tako okretnega strežaja, kakor jaz; kajti velika nesreča bi se bila dogodila, da ni bilo mene.

Vlad.: Res, tvoje zasluge so neprecenljive. Pa spomni se včasih na — blaznico v prvem nadstropji!

(Igrališče se zagrne.)

